

MEMÒRIA DE LA CÀTEDRA JOSEP ANTON BAIXERAS DE PATRIMONI LITERARI CATALÀ DE LA UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

ANY 2016

PRESENTACIÓ

La Càtedra Josep Anton Baixeras de Patrimoni Literari Català, creada gràcies a un conveni entre la Universitat Rovira i Virgili i la Fundació Privada Mútua Catalana el mes d'octubre de 2015, ha dut a terme una sèrie d'activitats relacionades amb la divulgació, la recerca i la transferència del patrimoni literari català a la nostra societat.

Impulsada pel Departament de Filologia Catalana de la URV, la Càtedra compta amb la col·laboració del Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC). N'és la directora Carme Oriol Carazo, i el subdirector, Magí Sunyer i Molné.

MISSIÓ

La missió de la Càtedra és projectar el patrimoni literari català en diversos àmbits de la societat.

OBJECTIUS

La Càtedra té com a objectius la conservació de la memòria, l'estudi i la divulgació de l'obra i la personalitat de Josep Anton Baixeras i, per extensió, dels escriptors lligats al Camp de Tarragona, com a element clau d'interacció; la promoció de la recerca i la divulgació de l'estudi de diversos aspectes del patrimoni literari català des de diferents perspectives i èpoques; i la projecció internacional del patrimoni literari català mitjançant instruments específics d'investigació i divulgació.

ACTIVITATS

Les principals activitats que la Càtedra ha realitzat durant aquest any se situen en tres àmbits: la divulgació, la recerca i la transferència. Tanmateix, també ha participat en actes commemoratius de diades especialment significatives des del punt de vista cultural i literari, com el concert de la cantant Judit Neddermann en la diada de Sant Jordi de 2016 i l'acte "Veus per a un aniversari" que celebrava els 80 anys de l'escriptora Olga Xirinacs, el dia 4 de maig de 2016.

ACTIVITATS DE DIVULGACIÓ

La divulgació ha estat una eina indispensable per garantir unes activitats dedicades a l'estudi i la projecció de la literatura de qualitat i proximitat. Al curs 2016-2017 s'ha posat en marxa la pàgina web de la Càtedra (www.baixeras.catedra.urv.cat), eina que ajuda a difondre i a donar a conèixer la Càtedra i totes les seves activitats.

A principi de març de 2016 es van realitzar les dues sessions de l'activitat Joc Partit que havien estat programades. Van ser organitzades per l'Associació d'Escriptors del Camp de Tarragona, la Càtedra Josep Anton Baixeras i el Departament de Filologia Catalana de la URV amb la col·laboració de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Associació de Professionals i Estudiosos en Llengua i Literatura Catalanes.

La primera sessió, celebrada 1 de març de 2016 a les 19 h de la tarda, es va centrar en la novel·la i va comptar amb la participació de dues escriptores del Camp de Tarragona: Mònica Batet i Rosa Pagès. Aquest Joc Partit va servir per donar a conèixer aquestes dues novel·listes i les seves últimes publicacions. A més de conèixer més a fons les característiques de la seva obra literària, es va debatre sobre la situació actual de la novel·la a partir de l'experiència narrativa d'ambdues autores.

A la segona sessió del curs, celebrada el 8 de març a les 19 h de la tarda, es va convidar dues escriptores a parlar de la creació poètica: Nati Soler, de Llorenç del Penedès, i Isabel Ortega, de Tarragona. La presentació de les autores i el repàs del conjunt de les seves obres dinamitzaren i facilitaren la introducció d'un debat amè i participatiu sobre els trets característics de la seva poesia i la situació de la poesia actual.

Al final del mateix mes de març, es va dur a terme la II Jornada de la Càtedra, dedicada a l'escriptora Maria Aurèlia Capmany, en col·laboració amb la Institució de les Lletres Catalanes de la Generalitat de Catalunya. La Jornada es va celebrar el 30 de març 2016 a partir de les 12 del migdia, a la sala de graus de la URV. En la presentació van ser presents el degà de la Facultat de Lletres, Josep Sànchez Cervelló; la directora de la Institució de les Lletres Catalanes, Laura Borràs; el president de l'Associació d'Amics i Amigues de Maria Aurèlia Capmany, Joan Anton Codina; i la directora de la Càtedra Josep Anton Baixeras de Patrimoni Literari Català, Carme Oriol. Acabat l'acte d'inauguració, tots els presents van visitar el Llegat Vidal-Capmany, acollit al CRAI del Campus Catalunya, on entraren en contacte amb el seu contingut: 16.355 llibres, 548 títols de revista, la recerca dels folkloristes Sebastià Farnés i Aureli Capmany, tesis doctorals, treballs d'investigació, memòries de llicenciatura, articles i correspondència relacionada amb els escriptors.

El contingut de la Jornada es va estructurar al voltant de dues taules rodones. A la primera, titulada “Maria Aurèlia Capmany, pendent de redescobrir” i celebrada a les 16.30 h de la tarda, hi van intervenir l'autor i director teatral Guillem-Jordi Graells, la tècnica de cultura i escriptora Isabel Graña, el filòleg i llibreter Ramon Marrugat i l'escriptor i periodista Agustí Pons. La taula va ser moderada per l'exdirector de l'Institut del Teatre i especialista en Capmany, Jordi Font. Després del debat, es va encetar la segona taula rodona titulada “Maria Aurèlia Capmany, els diferents vessants literaris”, amb la participació de la filòloga Brigid Amorós, el gestor de projectes (AQU) i escriptor Albert Basart, el crític i professor universitari Àlex Broch, i la filòloga i professora Maria Font. Tots ells moderats per la professora de la URV, Montserrat Palau. Com a cloenda de la Jornada, després del segon debat, a les 19.30 h de la tarda, l'actriu Carme Sansa va oferir una interpretació de textos i cançons de Maria Aurèlia Capmany.

La Càtedra va col·laborar amb el Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC) (2014 SGR 744) del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Rovira i Virgili i l'Àrea d'Estudis Catalans de la Universitat Adam Mickiewicz de Poznan en l'organització de les II Jornades Internacionals Literatura i República: símbols i mites. Les jornades es van celebrar els dies 7 i 8 d'abril de 2016 a la Universitat Adam Mickiewicz de Poznan (Polònia).

L'acte d'inauguració de les Jornades es va celebrar dijous 7 d'abril a les 9.45 h. A continuació es van donar pas a les primeres conferències matinals que van anar a càrrec de Magí Sunyer (URV), “Teatre republicà en el Sexenni Democràtic”; Josep M. Domingo (UB) i Anna Llovera (UdL), “El llibre verd d'Apel·les Mestres”; Roger Canadell (UOC), “Els mites republicans i l'obra de J. A. Clavé”, i Biel Sansano (UA), “Visions de la I República a l'escena valenciana (1873-1874)”. Acabades les conferències, la sessió matinal es va cloure amb un debat sobre les qüestions tractades. A les 16 h de la tarda, es van reiniciar les conferències pronunciades per Pere Gabriel (UAB), “Rossend Arús: republicanisme i catalanisme després del Sexenni Democràtic del 1868-1875”; Margalida Tomàs (SV), “La poesia de Rossend Arús” i Emili Samper (URV), “La poesia política de Cels Gomis i Mestre”. Finalment, amb l'objectiu de tancar el primer dia de les Jornades, es va dur a terme la presentació del llibre *La dimensió política de lo irreal: el component ideològic en la narrativa fantàstica espanyola y catalana*, d'Alfons Gregori (Universitat Adam Mickiewicz de Poznan). El segon dia de les Jornades, divendres 8 d'abril, a les 10 h del matí es van realitzar les següents conferències: Carme Oriol (URV), “L'epistolari de Sara Llorens. Valors republicans”; Oriol Teixell (URV), “Debat en l'exili: Joan Puig i Ferrer i Domènec Guansé”, i Alfons Gregori (UAM), “Història, irrealitat i ideologia en els relats de Jesús Moncada”. Per finalitzar les Jornades, va tenir lloc un debat que va discutir les idees exposades en totes les ponències.

A més, la Càtedra, comptant amb la col·laboració de l'Editorial Punctum, el Grup d'Estudis de la Literatura del Vuit-cents (2014 SGR 19) (GELIV) i el Departament de Filologia Catalana de la URV, va impulsar l'acte de presentació de l'activitat editorial de Punctum i la col·lecció "El Vuit-cents". La presentació es va dur a terme el 26 d'abril de 2016 a les 12 h, a la sala de graus del Campus Catalunya de la URV. A l'acte, titulat "L'edició de materials sobre els estudis literaris catalans", hi van intervenir la professora de la URV Montserrat Corretger; el filòleg i director de Punctum, Òscar Bagur; el membre del consell editorial de Punctum i professor de la UB Josep M. Domingo, i el professor de la URV i membre del consell d'edició d'El Vuit-cents, Magí Sunyer.

L'entrada del nou curs 2016-2017 es va encetar amb la celebració de dos actes: l'"International Workshop. The Raise of Catalan Identity in the 20th c. Forms of literary engagement from the inter-war period to late Francoism (1920-1980)" i les III Jornades de la Càtedra Josep Anton Baixeras, que van rebre el títol d'"Identitat, literatura i dret", que es van realitzar els dies 7 i 8 de novembre al campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili.

El primer acte, "International Workshop. The Raise of Catalan Identity in the 20th c. Forms of literary engagement from the inter-war period to late Francoism (1920-1980)", que va ser organitzat pel Grup de Recerca Identitats en la Literatura Catalana (GRILC) del Departament de Filologia Catalana de la URV i va comptar amb el suport i la participació de professionals d'altres universitats catalanes i internacionals, es va celebrar el 7 de novembre de 2016, a la sala de graus del campus Catalunya de la URV. A les 9 h del matí, es va inaugurar la jornada amb una breu presentació de les ponències, separades en dues parts per una pausa. Les primeres tres ponències van anar a càrrec de professors de la URV: Montserrat Corretger, "La literatura de l'exili del 39: pont amb la memòria i la identitat catalanes"; Xavier Ferré Trill, "Literatura periodística i compromís: Manuel de Pedrolo i l'Avui (1976-1979)", i Magí Sunyer, "Antoni Fuster Valldeperes: identitats i compromís". En aquesta primera part, també van pronunciar les seves respectives ponències Anna Esteve (UA), "Memòria i identitat a través dels textos autobiogràfics d'autors valencians"; Joan Cuscó (UB), "Entre les lletres i les arts. L'assaig filosòfic a les dècades de 1940 a 1960"; Maria Àngels Francès (UA), "El tèrbol atzur de ser tres voltes rebel: compromís i identitat en les obres de M. Aurèlia Capmany, Montserrat Roig i M. Mercè Marçal", i Adolf Piquer (UJI), "Compromís i identitat urbana en la novel·la catalana dels setanta". En segon lloc, acabada la pausa, va ser el torn de les últimes ponències: Jordi Malé (UdL), "Carles Riba: un escriptor davant la literatura"; Pompeu Casanovas (UAB i Deakin University, RMIT), "La identitat catalana: pactisme polític i compromís literari", i Vicent Salvador (UJI), "La concepció fusteriana de la literatura com a pràctica social".

El workshop va finalitzar amb un debat suscitat pel professor Pompeu Casanovas.

Les III Jornades de la Càtedra Josep Anton Baixeras “Literatura, identitat i dret” es van inaugurar el 7 de novembre a les 16.45 h a la sala de graus amb la presentació del llibre *El compromís literari en la modernitat. Del període d'entreguerres al postfranquisme (1920-1980)*, de Montserrat Corretger, Pompeu Casanovas i Vicent Salvador (ed.). La presentació del llibre, que va publicar Publicacions URV-RMIT University, va anar a càrrec de Vicent Salvador, catedràtic de Filologia Catalana a la Universitat Jaume I. Tot seguit, van tenir lloc dues conferències: “De Dalí a Gaudí: la construcció de la identitat artística”, a càrrec de Joan Cuscó, membre de la Societat Catalana de Filosofia i conservador de l'Àrea de Documentació i de l'Arxiu Musical del Museu de les Cultures del Vi de Catalunya (VINSEUM), i “Els discursos de la identitat”, a càrrec de Pompeu Casanovas, professor de la Universitat Autònoma de Barcelona (IDT-UAB), Professorial Research Fellow Deakin University i Adjunct Professor Royal Melbourne Institute of Technology.

El segon dia de les jornades, el 8 de novembre a les 19 h, a la sala de vistes, va tenir lloc la conferència “El Dret català en la Història de Catalunya”, a càrrec d'Anton Jordà, catedràtic d'Història del Dret i de les Institucions de la Universitat Rovira i Virgili. Acabada la conferència, es van lliurar les beques de doctorat de la Càtedra Josep Anton Baixeras 2015 i 2016.

Per tancar les Jornades, es van presentar els dos primers volums de la col·lecció Quaderns de la Càtedra Baixeras: *Josep Anton Baixeras*, número 1, i *Maria Aurèlia Capmany*, número 2. Les presentacions van anar a càrrec, respectivament, d'Isabel Baixeras, advocada i neboda de Josep Anton Baixeras, i Montserrat Palau, professora de la Universitat Rovira i Virgili i diputada al Parlament de Catalunya.

El Departament de Filologia Catalana de la URV amb el suport de la Càtedra va organitzar la conferència del professor Alfons Gregori, de la Universitat Adam Mickiewicz de Poznan, “La literatura fantàstica en la literatura catalana”. L'acte va tenir lloc dilluns 12 de desembre a les 12 h a la sala de graus del campus Catalunya de la URV.

ACTIVITATS DE RECERCA

Durant l'any 2015 es van pressupostar dues beques "Josep Anton Baixeras-Fundació Mútua Catalana", adreçades a alumnat estranger i autòcton interessat a cursar els estudis de doctorat al Departament de Filologia Catalana de la URV. Les dues beques, convocades el segon quadrimestre del curs 2015-16, han estat adjudicades a dues estudiants que s'han iniciat la tesi doctoral a la URV aquest mateix any 2016: Marta Matas Roca, "Sebastià Juan Arbó: De la realitat viscuda a la ficció narrativa. Anàlisi d'un desarrelament en la literatura catalana", i Laura Fabregat Aguiló, "Formes i motius de la novel·la catalana del segle XXI".

El mes de maig de l'any 2016 es van pressupostar dues beques "Josep Anton Baixeras-Fundació Mútua Catalana", adreçades a alumnat estranger i autòcton interessat a cursar els estudis de doctorat al Departament de Filologia Catalana de la URV el curs 2016-2017. Les dues beques, convocades el primer quadrimestre del curs 2016-17, han estat adjudicades a dos estudiants que han iniciat la tesi doctoral a la URV el curs 2016-2017: Josepa Anglès Soronellas, "La literatura com a marca del territori: les rutes literàries", i Albert Ventura Pedrol, "Vicenç Riera Llorca, entre l'exili i el retorn. la identitat i el reporterisme en la seva obra narrativa".

ACTIVITATS DE TRANSFERÈNCIA

S'ha publicat el número 4 de la revista *Estudis de Literatura Oral Popular / Studies in Oral Folk Literature*. Aquest número s'ha dedicat a l'estudi de dos dels grans gèneres de la narrativa folklòrica, la rondalla i la llegenda. Deu investigadors hi han contribuït amb articles que avancen en la recerca dins d'aquest àmbit i se sumen així a l'homenatge retut a Josep Maria Pujol (Barcelona, 1947-2012), professor de la Universitat Rovira i Virgili, impulsor dels estudis de rondallística i un dels capdavanters en l'estudi de les llegendes (en particular, de les llegendes urbanes).

S'ha publicat el llibre internacional i interuniversitari, Montserrat Corretger, Pompeu Casanovas i Vicent Salvador (ed.), *El compromís literari en la modernitat. Del període d'entreguerres al postfranquisme (1920-1980)*, resultat de la col·laboració entre el Departament de Filologia Catalana de la URV i el Royal Melbourne Institute of Technology RMIT Centre for Applied Social Research de Melbourne. El llibre, que es va presentar en les III Jornades de la Càtedra, ha estat coeditat entre les Publicacions de la URV i l'RMIT.

S'han publicat els dos primers volums de la col·lecció Quaderns de la Càtedra Baixeras, una difusora d'algunes de les activitats de la Càtedra de màxim interès social i intel·lectual. El primer, *Josep Anton Baixeras*, s'ha dedicat a l'obra

literària i a l'acció intel·lectual, social i política de Josep Anton Baixeras. El segon, *Maria Aurèlia Capmany*, aplega les intervencions en les II Jornades de la Càtedra dedicades a la vida i obra de Maria Aurèlia Capmany. Els dos volums, que van ser presentats en les III Jornades de la Càtedra, han estat editats per Publicacions URV.

També s'ha publicat, dins la col·lecció Estudis Catalans de l'editorial alemanya Reichenberger, el llibre *The Myths of the Republic: Literature and Identity*. La presentació del llibre ha tingut lloc dijous 15 de desembre a les 19 h a la sala de graus del campus Catalunya de la Universitat Rovira i Virgili. L'acte, que compta amb el suport de la Càtedra Baixeras, ha anat a càrrec de Magí Sunyer i Emili Samper.

A més, la Càtedra va promoure diverses xerrades-concert de la cantautora Judit Neddermann en instituts de la demarcació del Departament d'Ensenyament de Tarragona i a la Universitat Rovira i Virgili amb l'objectiu de donar a conèixer la poesia catalana i els estudis de Llengua i Literatura Catalanes. El 19 d'abril de 2016 Judit Neddermann realitzà un concert al Campus Catalunya de la URV (Concert de Sant Jordi), amb intervenció de l'Assemblea d'Estudiants de Filologia Catalana, que van organitzar un "Vermut Poètic". El mateix dia 19 es va dur a terme una altra xerrada-concert a l'IES Ramon Barbat de Vila-Seca i el dia 20 d'abril se'n van realitzar tres a Reus: Institut Gaudí, Joan Tapiró i Col·legi La Salle.

La Càtedra Baixeras va col·laborar amb les Antenes de Coneixement de la URV en la realització de sessions dels Clubs de Lectura de les Biblioteques de Móra d'Ebre i d'Amposta.

El dia 14 de desembre, la directora i el subdirector de la càtedra van assistir a la reunió anual d'Antenes de Coneixement de la URV, celebrada a Amposta, per donar a conèixer l'activitat extraordinària que organitza la Càtedra per al segon quadrimestre d'aquest curs.